

EU-förslagen slår mot äganderätten

Dagens Industri den 26 januari 2015

Ambitionen att förhindra uppkomsten av kriser innebär att EU slagit in på en farlig väg där olika demokratiformer växlas mot varandra. EU:s krav på könsbalanserade styrelser är ett exempel, skriver Lars Oxelheim.

Förra EU-kommissionären Viviane Redings förslag till könskvoterade styrelser bifölls genom att frågan hänsköts till enskilda EU-länder att besluta om verkställighet till 2020. Den svenska regeringen har svarat med att föreslå att svenska företags styrelser ska ha minst 40 procent representation av båda könen senast 2016.

Regeringens krav motsvarar norsk lagstiftning från 2006. Där infördes kvotering den mjuka vägen 2002 med argumentet att företagen inte visste sitt eget bästa.

Forskningen ger inget stöd för det resonemanget. Varför skulle ett företags värde öka genom att en bra man ersätts med en bra kvinna? För ägarna leder en lagstiftning om könskvotering endast till att de förlorar rätten att själva bestämma över vilken kompetens de vill ha i styrelsen. Resultatet blir att könskvotering införs till priset av ett intrång i äganderätten.

I debatten tolkas könskvoteringen som att en svensk kvinna ska rekryteras. Det negativa sambandet mellan grupperna utanför kärnan av medelålders svenska män minskar därmed sannolikheten för en utländsk rekrytering, visar forskningen. Ägarna förlorar då, förutom själva rätten att bestämma styrelsens sammansättning, även den i forskningen dokumenterade värdeökning som uppkommer när styrelsen internationaliseras.

Ett andra exempel på en ägarfråga som EU delvis kapat gäller ersättning till vd. EU har sedan januari 2014 regler som innebär att bankanställda med inflytande över risktagande inte kan få mer än en extra årslön som ersättning för sina insatser. Med aktieägarnas explicita godkännande kan denna ersättning utökas till två årslöner.

I Schweiz röstades ett förslag ned som innebar ett tak för vd:s ersättning på tolv gånger vad den lägst betalde arbetaren tjänar i företaget. När förbundskansler Angela Merkel förhandlade sig till regeringsmakten med Socialdemokraterna avgav hon ett löfte om att medverka till införandet av ett snarlikt tak i Tyskland.

Tysklands starka ställning i EU gör det inte helt osannolikt att vi snart får se ett sådant tak introduceras i hela företagsvärlden inom EU.

Forskningen visar att i de fall politikerna lagt sig i ersättningsfrågan har effekten blivit den motsatta. Mer regleringar driver fram nya mindre transparenta lösningar. Forskningen visar också att införande av tak snedvrider incitamentsstrukturen på ett för ägarna oönskat och kostsamt sätt. Allt talar alltså för att politikerna ska lämna ersättningsfrågan till ägarna.

Ett tredje exempel på demokrativäxling är att EU beslutat att en styrelseledamot i en bank endast får ha tre extra uppdrag. Även om begränsningen motiveras av politikernas oro för banksystemet i sin helhet så känns mönstret igen, och mycket talar för att positionerna i nästa steg flyttas fram till att gälla andra företagsgrupper.

Även här är det fråga om intrång i äganderätten med stora sök- och inkörningskostnader för ägarna. Begränsningen tvingar kompetenta personer att lämna styrelsen. Forskningen är inte helt entydig om effekten av mångsysslande styrelsemedlemmar, men just i bankvärlden är styrelsemedlemmarnas nätverk av stor betydelse för nya affärsmöjligheter. Oberoende av detta bör ägarna ha rätt att avgöra om de är tillfreds med den kompetens för övervakning och styrning som de valda styrelsemedlemmarna levererar. Detta är inte en fråga för politikerna att avgöra.

EU prioriterar vissa typer av demokrati och medborgarrättigheter till priset av intrång i äganderätten. Denna demokrativäxling kommer att visa sig kostsam när EU söker legitimitet för att agera samfällt och starkt. Regeringen bör inom EU arbeta på att försvara respekten för äganderätten, och så även på hemmaplan. Detta speciellt då forskningen visar att demokrativäxling hämmar företags och bankers utveckling.

Priset för osäkerheten kring äganderätten blir än högre genom att den också leder till högre avkastningskrav från de utländska företag som tänker investera i Sverige. I förlängningen betyder detta färre investeringar i Sverige, färre eftertraktade nya jobb och lägre välbefinnande.

Lars Oxelheim, professor

Ordförande Svenska Nätverket för Europaforskning i Ekonomi. Ekonomihögskolan, Lunds universitet och Institutet för Näringslivsforskning.